

Török Zsófia Sára – Mihály Bulcsú: A szociális munka válsága a lakhatási válság szemszögéből

Absztrakt

Írásunk célja vitaindító módon reflektálni a szociális munka válságára, a szociális munka mint fogalom, módszer kiüresedett használatára, az elméleti és a gyakorlati közeg távolságára és a mindennapi munka eszköztelenségére.

Véleményünket és tapasztalatainkat két jelentős összeggel támogatott, a lakhatási szegénység csökkentését célzó programon keresztül szemléltetjük, melyekben kiemelt programelem a szociális munka.

Kulcsszavak: szociális munka válsága, lakhatási válság, Újpest, Hős utca

Abstract

Our study's aim is to open a debate and reflect to the crisis of social work, the empty usage of social work as a concept and method, the distance of theoretical work and practise and the struggle of no means in everyday work.

Our views and experiences are illustrated through two program's experiences dealing with reducing housing poverty, supported by significant sums, and we focus on social work.

Key words: crisis of social work, crisis of housing, Újpest, Hős street

Bevezetés

Jelen írás célja, hogy a segítő hivatás szemszögéből reflektáljon a lakhatási válságra, illetve hogy saját tapasztalatainkon keresztül megjelenítse a szociális munkás hivatás kiüresedését, a terepen dolgozó (jelen lévő), független (nem intézményes keretek között dolgozó) szakember dilemmáit. Célja továbbá a dilemmák felvetésén kívül a figyelemfelhívás, illetve a változtatáshoz vezető lépések, javaslatok felvetése. Írásunkat vitaindítónak szánjuk, a szakma gyakorlati oldaláról reflektálunk a szociális szakmát feszítő dilemmákra.¹

A szociális munka válsága és a szakemberhiány mára evidencia. Maroknyi segítő küzd a terepen többségében eszköztelenül ügyfeleiért, a klasszikus (tanult) szociális munka képviselőiért. Utóbbi évek tapasztalata azonban, hogy még akkor sem tudnak feltétlen a leírt szociális munka normái, etikai elvei és a partnerség érvényre jutni, amikor rendkívül nagy mennyiségű pénz érkezik egy adott lokális, stigmatizált területre, mely valóban (mint ahogy sok más terület, problémakör) az intenzív segítő tevékenységet igényelné. A helyi politikai érdekek, a napi rutin, megfelelés és a bürokrácia nehézségei felülírják a segítő folyamatot. A programok indikátorainak teljesülése gyakran csak látszólag esik egybe a segítő célokkal.

Tapasztalataink szerint a szakmát érintő kutatások, narratívák és elméletek a gyakorlati munkát végzők körében gyakran ismeretlenek, indifferensek. A médiában és a közbeszédben a szociális munka legtöbbször karitatív értékmegtartó tevékenységként jelenik meg², a kritikusabb sajtóban pedig mint válságszakma. A kialakult képet jelentősen árnyalja a területen tevékenykedő civilek jelenléte, akik hol influenszerként használják a médiát forrásteremtésre, újszerű metodikával működő szociális programokhoz, hol harcos jogvédőként jelenítik meg a

¹ Vitaindító, azaz célunk a megoldásorientált beszélgetések, cselekvések elindításának ösztönzése.

² http1.

segítést, mint az ügyfelekért fellépő aktivista cselekedetet. Ágh Attila narratívája³ szerint Nyugaton a civil társadalmaknak kontrolláló, kiterjesztő szerepük van, a civil világ korrigálja, pótolja a krónikusan alulteljesített állami szolgáltatásokat, Magyarországon pedig többnyire azzal párhuzamosan hoz létre szolgáltatásokat. Továbbá a szociális munkás nézőpontjából szemlélve gyakran a kisebb civil szervezetekben végzett munka tudja csak biztosítani az egyéni igényekre szabott valódi szolgáltatásokat. Sarkosan fogalmazva a szociális munka „élményét” adja. Ez azonban állandó bizonytalansággal, gyakran önkéntes munkával és kompromisszumokkal jár.

A különböző területek közötti átjárás azonban egyre ritkább, és a távolság is egyre nő. A szakmai folyóiratokban nem jelenik meg, hogy mekkora a baj, mennyi a pályaelhagyó, az eszköztelen szociális munkás. Az előző lapszámban a végzős szociális munkások elhelyezkedését vizsgáló tanulmány nem szembesít a szakemberek helyi politikának való kiszolgáltatottságával, a fluktuációval, illetve a segítők kontroll funkciók ellátásának dilemmáival. Azonban ha megnézzük a statisztikákat és ellátogatunk egy segítő intézménybe (terepre), szembeötlő, hogy minden területen óriási a krízis, a szakmai segítség, háttérinformációk és metódusok pedig egyszerűen nem ismertek.

A gyakorlatban mozgó fiatalok jogosan láthatják úgy, hogy a szakma nem haladt a korrallal, nem tudja konkretizálni a társadalom és a politikai szereplők felé, hogy mekkora igény van rá. A közelmúltban három konkrét eset (közterületen élés tilalma, felzárkóztató programok áthelyezése a belügyminisztériumba, Károly bácsi budafoki esete) érintette hangsúlyosan a segítő foglalkozás etikáját, céljait, mindeközben a szakma tudományos közege, releváns szereplői, oktatói és szervezeti néma maradtak, vagy pedig véleményük nem érte el a média, a közvélemény ingerküszöbét. Véleményünk szerint a segítettek érdekeiért, emberi jogaiért való kiállást nem írhatja felül a támogatás vagy a látszólagos biztonság nyugalma.

Meggyőződésünk, hogy a szociális munka alkalmazott tudomány, mindkét szó feltételezi a másikat. Ha nincsen, aki tege, használja a tudást, akkor felesleges a kutatás, a tanítás, ha tudás nélkül tesszük, akkor meg minek. Szociális munkásként felelősségünk, hogy az ügyfélkörünkről és a segítő szakmáról kialakult előítéletekkel terhes képen változtassunk. Ennek pedig eszköze a nyilvánosság és a területet érintő minél szélesebb körű kommunikáció.⁴

A szociális munka számos definícióval, megközelítéssel rendelkezik. A politikai döntéshozók gyakran hivatkoznak rá valamifajta karitatív, könnyen a céljaik szolgálatába állítható képlékeny tevékenységként. A szociális munka számunkra legkedvesebb pár mondatos definíciója Katz Katalintól ered: „A szociális munka alapja, feladata, értelme a másik iránti felelősségvállalás – ez adja létjogosultságát a szakmai tevékenység kereteit. Eszerint emberként felelősek vagyunk minden más ember jólétéért (miközben ezt nincsen jogunk elvárni tőle), nemcsak elvontan és elméletben, hanem a cselekvés szintjén is.”⁵

Válságok

Témánk kifejtésére két olyan gyakorlati modellt használunk, melyek kimondott célja a lakhatási válság kezelése. Az egyik egy városrehabilitációs projekt, melyben egy bevont civil szervezet terepi szociális munkát vállalt a lokális döntéshozókkal együttműködésben, konzorciumi partnerként. A civil szervezet négy szociális munkást alkalmaz a programban. A másik a Kontúr Közhasznú Egyesület évek óta tartó Hős utcai munkája. Az egyesület önkéntes kollégái elsősorban lakhatási érdekképviseletükről ismertek az utóbbi időben, ezt megelőzően

³ Ágh 2018: 33.

⁴ Meg kell említsük, hogy a Mércse internetes újság részleteket közölt írásunkból, tudtunk nélkül, ám szándékával egyezően, ami nehezen fért össze az írás folyóiratban történő közlésével. Ez a szakmaiságot respektálva továbbra is dilemma.

⁵ Katz 2009: 103.

fő tevékenységük gyerekklubok biztosítása volt a szegregátumban. Az egyesület tevékenysége során gyakran kerül kapcsolatba bizonytalan, illetve nem legalizált lakhatási formákban élő családokkal.

Kiindulási pontunk két mára már (joggal) tényként kezelt állítás. **Lakhatási válság van.** Az állítást alátámasztja a Habitat for Humanity Alapítvány Magyarország éves jelentése,⁶ mely adataiból egyértelmű, hogy mára a középosztály bizonyos rétegei is komoly kihívással küzdenek, ha lakhatásuk bizonytalanná válik, a szegénységben-mélyszegénységben élők helyzete pedig egyenesen a katasztrófához közelít. Számos megszorítás, változás vezetett odáig, hogy a jelenlegi ellátórendszerből hiányzik a lakásszegénység – majd hajléktalanság prevenciója, illetve az ellátórendszer intézményekben gondolkodik, nem pedig lakhatásban.⁷ Ezekre most nem térünk ki.

A másik állítás, hogy a szociális munkásokat alkalmazó, így részben-egészben szociális területen tevékenykedő, a helyi hatalommal partneri viszonyra törekvő hazai civil szervezetek **a rendszeres támogatás érdekében gyakran kényszerülnek beáldozni a szakma legalapvetőbb elveit, értékeit.** Ezek a szervezetek különböző módokon küzdenek a nepotizmussal és hálózati/kapcsolati tőkével átitatott rendszerrel⁸, a választott módszereik pedig gyakran a szociális munka ellenében hatnak.

Lakhatás

A lakhatás tapasztalatunk szerint olyan tényező, amelynek bizonytalansága, illetve hiánya alapján teszi lehetetlenné az aktív segítő munkát, hiszen az ebből adódó mindennapi problémákon nem lehet túljutni ezek kezelése nélkül. A nagyszámú bizonytalan lakhatási helyzet stabilizálására jelenleg nem áll rendelkezésre működő rendszer, nincs hova nyúlni. A segítség szélmalomharccá válik. A lakhatási válság áldozataival dolgozó segítő az esetek túlnyomó többségében nem talál kapaszkodót. Az egyre ritkuló számú, ténylegesen kiadott önkormányzati bérlakásokra hatalmas a túljelentkezés, szintúgy a családok átmeneti otthonaiba, amely lakhatási forma pedig csak átmeneti lehetőséget jelent. A leggyakoribb, hogy az otthonát veszített család valós lehetőségek híján beletörődik az intézmények közötti vándorlás állapotába. Tavalyi adatok szerint Budapesten 15⁹ családok átmeneti otthona van, ezeknek csak kis százaléka tud kiléptetést biztosítani több család számára, és jellemzően kisebb létszámú lakcímhez kötött lehetőségekről van szó. Kevés átmeneti otthonba költöző kiváltsága, hogy kiléptetőlakásba, szociális bérlakásba kerüljön vagy lakhatási programban vegyen részt. A többség az egy év letelte után másik átmeneti otthonba költözik, így a velük végzett szociális munkát a bizonytalanság, a rutinok és a célnélküliség jellemzi.

Tapasztalatainkat két fogalom mentén jelenítjük meg, melyek emberséges gyakorlati megvalósítása, folyamatainak kontrollálása pozitív változást indíthatna el a lakhatási viszonyok javításának terén. Ezek a **városrehabilitáció** és a **dzsentifikáció**. Mindkét fogalmat gyakorlati példákkal, majd esetekkel illusztráljuk. A dzsentifikáció egy adott településrész társadalmi és gazdasági folyamatok által generált piaci megújulását jelenti, mely során az adott társadalom magasabb státuszú lakosságra cserélődik ki. E folyamatok jelenleg a távozni kényszerülők életében lakhatási bizonytalanságot, a velük dolgozó segítő munkájában pedig eszköztelenséget szülnek, holott ez elkerülhető volna¹⁰. A városrehabilitácót célzó programok (pl. a most több kerületben futó VEKOP 6.2.1-15) kifejezett célja a lakhatási válság mérséklése (lakásépítés mint programelem), illetve a mélyszegénységben élőkről való jobb gondoskodás

⁶ http2.

⁷ Missetics 2017: 363.

⁸ Kövér 2015: 12.

⁹ http3.

¹⁰ Amennyiben a folyamatot szakmai előkészítéssel, kivitelezéssel és utánkövetéssel valósítják meg.

megszervezése (szociális munkások bevonása programelem).

Dzsentifikációs folyamat eredménye a Hős utcai lakótömbök felszámolása, amely folyamatban a Kontúr Egyesület aktívan harcol a lakók jogainak érvényesüléséért. Az elhíresült lakótömbök kiürítésére, a lakók elhelyezésére és a bontásra Kőbánya önkormányzata 2,1 milliárd vissza nem térítendő támogatást kapott. A felhasználás határidejének lejárta közeledtével sincsenek információk átfogó programról és szociális tervről, mely a bizonytalan helyzetű családokat segítené. A területen heti pár órás jelenléttel a helyi gyermekjóléti központ, illetve egy, a kerületben működő civil szervezet kapott irodát, miután a Kontúr Egyesületet bérleti szerződését felmondták. A civil szervezet azt kommunikálja, hogy komplex prevenciós programot valósít meg a lakók körében.¹¹ A valóságban ezt se mi, se a lakók nem tapasztaljuk. E két valamilyen formában jelenlévő szereplőn kívül az összes eddig aktív civil szervezet munkáját egyre jobban ellehetetlenítik, így vágva el a lakókat a valós segítségtől. E folyamat keretében véleményünk szerint a kiköltöző lakosság számára esély nyílhatna (többek között lakóterük anyagi felértékelődésével) más, lehetőleg nem szegregált, jobb komfortfokozatú lakásba költözni, ha lakótömbök felszámolását, a lakosság elhelyezését szociális munkások bevonásával valósítanák meg.

Városrehabilitációs programot valósít meg Újpest önkormányzata számos újpesti partner és egy civil szervezet bevonásával, illetve a gyermekjóléti központtal. A programon belüli soft tevékenységek keretében a bevont civil szervezet szociális munkásai terepmunkát végeznek a kijelölt területen, a gyermekjólét munkatársai pedig rész munkaidőben vesznek részt a program egyes elemeiben. A terület a beadott pályázat 2016-os adatai alapján szegregátumnak minősül, azonban a Hős utcától sok szempontból különböző, például méretét és kiterjedését tekintve. Nagy arányban találhatóak önkormányzati és vagyonkezelői tulajdonban lévő bérlakások a területen, illetve a lakosok nagy része lakásszegény, a komplex társadalmi problémák megjelenése jellemző.

Gyakorlati példák

I. Kőbánya

Bea Hős utcai egyedülálló édesanya, akinek az önkormányzat határozatlan idejű szerződését határozottá nyilvánította egy megcsúszása miatt, végül piaci albérletbe kényszerült, amit alig tud fizetni. A Kontúr Egyesület lobbizott a szerződés megújításáért, a megfizethető lakhatásáért, de egy áramlopási ügyben való érintettsége miatt elutasították a családot. Az édesanya gyakori és megbízható önkéntese az egyesület gyermekeket célzó programjainak. A civilekkel együttműködő, általában bejelentett munkával rendelkezik, ezek megtartása azonban nagy erőfeszítést igényel a részéről. Miután az albérlete nagyjából lakhatatlanná vált, jeleztünk a gyermekjóléti szolgálat felé, és segítségükkel anyaoththonba kértük a család felvételét. A költözést az egyesület oldotta meg. Bea gyerekeivel azóta már a második anyaoththonban kényszerül lakni, mi pedig folyamatosan segítjük őt, de nagy valószínűséggel munkaviszonya és együttműködése ellenére lehetőségek híján bizonytalan ideig a „vándorló családok” életútját fogja követni. Egyszer tudtuk ajánlani egy civil szervezet lakhatási pályázatán, ahol a kijelölt lakásra végül más jelentkezőt választottak. Az esetben az az egyetlen pozitívum, hogy az intézményes elhelyezésben a Kontúr kapott segítséget, azonban a család helyreállításához nagyon hosszú esetmunka, lobbitevékenység és lehetőségek kellenének.

A Kontúr Egyesület látókörében számos olyan család van, amelyek jelenleg a hajléktalanság veszélyzónájában élnek, eseteikben azonban mégsem tud a civil és az intézményes segítő hálózat együttműködni. Az érintett családok esetében az őket körülvevő intézményesült,

¹¹ A szervezet nem kezdeményezett együttműködést a területen dolgozó civilekkel.

professzionálisnak mondott segítőháló részéről a tudatos elfordulás jellemző.

II. Újpest

Anna egyedülálló háromgyermekes édesanya, Újpesten egy leromlott szerkezetű ház egyszobás önkormányzati lakásában élnek, amely pont arra a területre esik, melyet a program alapján bontásra ítélték. A program kötelezi az önkormányzatot, hogy a bontandó területen élő családok számára új, jobb állapotú bérlakást biztosítson 10 éves bérleti szerződéssel. Anna és a legidősebb gyermeke is dolgoznak, előbbi folyamatosan, utóbbi kisebb megszakításokkal. A két kisebb gyermek iskolai hiányzásainak száma elérte azt a mennyiséget, hogy megvonták tőlük a családi pótlékot. Annával a gyermekjóléti központ munkatársa segítő kapcsolatban áll, a program keretein belül pedig egyéni fejlesztési terv készült számára. A korábbi tanév végén mindkét fiatalabb gyerek megbukott valamely tárgyból, a pótvizsgára való felkészítést a projekt vezetői a VEKOP program keretében tervezték biztosítani számukra. Ekkor kezdődött el az a folyamat, amely során a család magánélethez és az édesanya önrendelkezéséhez való jogát rendszeresen megsértették, a hivatásos segítőket pedig különböző politikai szereplők többször is felülbíralták, a terepen dolgozó szociális munkásokat a változtatásokról nem értesítették. Annát kötelezték, hogy a kerületi napközis táborba járassa a gyerekeit az ottani korrepetálásra hivatkozva, amely végül csak az utolsó pár hétben indult el. Ahogy arra is kötelezték volna, hogy kísérje be őket minden reggel, de ő a munkája miatt nehezen tudta volna megoldani. Ekkor a programban részt vevő gyermekjóléti központ és a bevont civil szervezet munkatársait kényszerítették abba a helyzetbe, hogy reggelente menjenek el a családhoz, keltsék fel őket és kísérjék be a két gyereket a táborba (akkor is, mikor még nem volt korrepetálás) – szakmai ellenérveik és egyet nem értésük ellenére. Mindeközben Anna lakhatásával hozták összefüggésbe a gyerekek napközis táborban való megjelenését/meg nem jelenését (tehát megfenyegették). A projekt egyes partnerei a szociális szakma elméleti és gyakorlati tudásanyagára nélkül rendszeresen hoztak szociális szakmai döntést, a konzorciumi partnerként bevont szervezetek szociális munkásainak tudását és véleményét figyelmen kívül hagyva. A területért (szociális munkáért) felelős szakmai operatív vezető nem ítélte aggályosnak a történeteket, az etikai kódexre való hivatkozást pedig nevetségesnek állította be. Véleményünk szerint a városrehabilitációs program eddigi ideje alatt nem segítette érdemben se az említett családot, se az érintett területen élő lakókat.

Habár mindkét önkormányzat elkötelezett a lakhatási szegénység csökkentése mellett, ez nem történt meg eddig (eddig, azaz két, illetve egy év alatt). Legfőképpen pedig (bár a sajtóban előszeretettel hangsúlyozzák), nem történik meg a bevont érintettek szükségleteinek, igényeinek figyelembevétele, azokat felülírják az adminisztráció és a helyi politikai érdekek, szándékok. Amikor egy adott fejlesztés, közösségi érdek kapcsán intenzív, segítő tevékenységre, szociális munkára hivatkoznak, annak inkább adminisztratív, mintsem gyakorlati jelentősége van.

Konklúzió

A fent leírt esetek példái annak, hogy a civil szervezeteknél dolgozó szociális munkások jelzései, együttműködést kezdeményező lépései az állami intézményekkel nem tudnak relevánsak lenni az átpolitizáltság és a túlélés légkörében. Az intézményesített szociális munka gyermekvédelmi fókuszú, gyakran a büntető jellegű szociálpolitika eszköze¹². A gyermeki jogokból kiinduló segítői attitűd egyoldalú értelmezése¹³ figyelmen kívül hagyja a családot mint

¹² Waquant 2001.

¹³ Bogács, Radoszláv, Lovas, Rác 2015: 5.

a jogok biztosításának természetes közegét. Az ágazatot sújtó szakemberhiány¹⁴ a szociális munka mint hivatás elértéktelenedéséhez vezetett, mivel jelenleg végzettség nélkül is könnyű elhelyezkedni a területen. A szociális munka közkeletű definícióiban (Wikipédia, nagyobb hirdetőfelületek) a karitatív vonulat erős, és nem jelenik meg kellő hangsúllyal az elméleti és gyakorlati tudás fontossága, az etika, az emberi jogok érvényesüléséhez való ragaszkodás. A szociális munkás az érintettekkel való munkájában eszköztelen, az önkormányzat kezében pedig eszköze a félresiklott programok megvalósításának és a lakhatási válság elmélyítésének. A fennálló rendszer intézkedései ellen kevesen emelik fel a hangjukat, kevesen vállalják nyíltan véleményüket, az ügyfelek érdekei pedig a háttérbe szorulnak. „Mindez annak veszélyét jelenti, hogy szociális professziók elveszíthetik azt a képességüket, hogy maguk határozzák meg szakmai gyakorlatuk céljait és feladatait, és egyre inkább a politikai döntéshozás kiszolgálóivá válik”¹⁵ És bár nem készült ilyen felmérés, meggyőződésünk, hogy ha a fentieket ellenállás nélkül elfogadjuk, az a szakma elhagyásához és a szociális munka mint felsőoktatási szak értéktelenné válásához fog vezetni, valamint azon szakemberek eltávolodását okozza, akik a segítő tevékenységet az emberi jogok képviselője és a cselekvés bázisán tudják csak elképzelni, minél kevesebb egyéni (munkavállalói) kompromisszummal.

Véleményünk szerint ideális esetben a különböző szociális szakmai intézményi formák összefogása megvalósíthatná e programok valódi segítő működését. Kevésbé ideális esetben a szakma az intézményes lehetőségek bővülésére tehetne jelzést, javaslatot, de az alábbi esetekben és általában ez nem történik meg. A Hős utcai lakótömbök lebontása számos szociális krízishelyzet kialakulását fogja maga után vonni, bizonyos esetekben kényszerű vidékre költözést, bizonyos esetekben hajléktalanságot. A városrehabilitációs program az érintett területen lakó családok valódi bevonása nélkül a már most is jobb helyzetben élő lakóknak fog kedvezni, a gyermekjóléti központban dolgozó szociális munkások a rendszer hibáiból és az arra adott reakcióikból kifolyólag, a bevont civil szervezet pedig valódi függetlensége miatt nem fognak tudni változást hozni, együttműködést megvalósítani. A gyermekjóléti szolgálatok munkája a hatósági és a bürokratikus megoldások felé halad. Tapasztalataink szerint az ilyen típusú programok inkább az alávetettséget és a döntéshozóknak való kiszolgáltatottságot erősítik, mintsem a képessé tétel és partnerség¹⁶ megvalósítása felé haladnak. Továbbá véleményünk szerint deficit programokban lehetetlen sikeres segítőként működni.¹⁷

Megoldási javaslatok

A változáshoz/változtatáshoz szükséges, hogy a szakma szereplői és szervezetei újradefiniálják a szociális munkát, és mind elméletben, mind pedig a gyakorlatban próbáljanak elhatárolódni attól, ami nem az. Szintén szükséges volna az alapvető szakmai elvek deklarálása, mint a függetlenség, illetve a civil (helyi hatalomtól nem függő) szervezetek együttműködő partnerként való értelmezésének elősegítése és a mellettük való kiállás. Az etikai kódex és a szociálismunkás-eskü tartalma ebben egy lehetséges irány, azonban semelyik dokumentum nem széles körben ismert, a szociálpolitika oldaláról pedig mindkettő könnyen átléphető. Fontos volna, hogy szociális munkát, professzionális segítséget csak szakmai végzettséggel (szociális munkás) lehessen végezni. A kutatás, oktatás és gyakorlat távolságának megszüntetésére a szakmát meghatározó elméleti szakembereknek, oktatóknak lépéseket kellene tenniük. Ebben eszköz lehet az egyetemek oldaláról a szakmát népszerűsítő rendezvények szervezése, könyvek, írásos anyagok, filmek stb. bemutatása és a témák megvitatása széles társadalmi körben. A tudományos élet témái, az újabb kutatások,

¹⁴ [http4.](#)

¹⁵ Lorenz 2013: 15.

¹⁶ Partnerség érintett és szociális munkás és különböző intézményi formákban dolgozó szociális munkások közt.

¹⁷ Nem állítjuk, hogy nincsenek előremutató, jól publikált programok, viszont kevés van, és kellő szakmai támogatás híján nem hoznak áttörést.

megállapítások és kísérleti módszerek nem jutnak el a terepen dolgozó szakemberekhez, hanem egy kisebb belső körben keringenek. Tapasztalatunk, hogy a gyakorlatban dolgozó szakemberek egyre inkább egy absztrakt, elvont valaminek gondolják mindezeket, mintsem segítségnek. Vannak jó példák, jó kutatások, de a problémák kutatásán és modellkísérletek publikálásán túllendülve a szociális munka minden területén a cselekvésre kellene helyezni a hangsúlyt.¹⁸ Cselekvés alatt a terepen végzett munkát és a terepen dolgozó modellértékű programok erőteljes támogatását értjük.

Fontos volna lépéseket tenni az akadémiai, tudományos közeg és a gyakorlat közötti távolság radikális csökkentésére. Fontos volna újra gondolnunk, hogy a jelenlegi paternalista rendszer ellenében hogyan definiálhatja magát a szakma gyakorlati oldalról. Ahogy fontos volna megkeresnünk, hogy melyek a rendszerben azok a struktúrák és kezdeményezések, ahol van realitása a képessé tevő, integratív szociális munkának, és milyen módokon. Emellett szükséges volna alkalmazkodni a jelen feltételekhez, és megújítani a szociális munka eszköztárát a gyakorlatban is, nem pedig ragaszkodni a megszokotthoz¹⁹ (partneri viszonyokra fókuszálva vagy a kapcsolati tőkét legalizálva például). Továbbá fontos volna, hogy meghatározzuk viszonyunkat a különböző csoportok érdekében létrejövő közösségi, érdekvédő szervezetekkel, új civil és közösségi szerveződésekkel, illetve az egyes intézményeken belül önkéntességen vagy bizonytalan alapokon létrejövő modellkísérletekkel, partneri szinten. Valós a félelem, hogy ezen kezdeményezések támogatás nélkül, érdekes kísérletek maradnak csupán.

Irodalomjegyzék

ÁGH A. (2018): Generációs metszetek és társadalmi mozgalmak Magyarországon. In *Mozgalmi Társadalom*, Noran Libro. 33.

BOGÁCS E., RADOSZLÁV M., LOVAS J. T., RÁCZ A. (2015): A gyermeki jogok védelme és érvényesítése a gyermekjóléti alapellátás és szakellátás területén. In *Gyermek és ifjúságvédelmi tanulmányok 5.*, Rubeus Egyesület. 5.

KÖVÉR Á. (2015): Demokrácia és civil társadalom. In *Civil Szemle*, XII./3., 12.

LOIC W. (2001): *A nyomor börtönei*. Helikon Kiadó.

KATZ K. (2009): A szociális munka kultúrái. *Esély*, 108.

MISETICS B. (2017): Lakáspolitikai és hajléktalanság. In FERGE ZS.: *Magyar Társadalom és szociálpolitika 1990–2015*. Osiris Kiadó. 363.

WALTER L. (2013): Szociális munka Európában – áttekintés és jövőbeni fejlődési irányok. *Esély*.

Internetes források

https://mandiner.hu/cikk/20191120_szocialis_gondoskodas_a_kozossegepites_elso_tegla
(látogatva: 2019. 12. 16.).

¹⁸ Célunk nem a karitatív cselekvés propagálása, de jelenleg úgy tűnik, hogy az elismert szakemberek projekt- és kutatásalapokon gondolkodnának, nem eszközökkel való összekapcsolásban, szervezkedésben és fenntartható programokban.

¹⁹ Jelenleg elenyésző azon állami normatívából működő szervezetek száma, amelyek olcsó lakhatási megoldások, pl. albérletek, programok felkutatását tekintik szolgáltatásnak.

<https://habitat.hu/mivel-foglalkozunk/lakhatasi-jelentesek/lakhatasi-jelentes-2018/> (Habitat for Humanity Magyarország éves lakhatási jelentése, 2018) (látogatva: 2019. 12. 09.).

<http://m.cdn.blog.hu/ut/utcajogasz/file/anyaotthonok.pdf> (látogatva: 2019. 12. 16.).

<https://abcug.hu/azt-mondtam-soha-tobbe-nem-leszek-szocialis-munkas-magyarorszagon/> (látogatva: 2019. 12. 09.).

<https://24.hu/belfold/2019/03/10/dizajnerdrog-szegenyseg-ciganysag-konferencia/> (Urbanovszky Zsuzsanna hozzászólása) (látogatva: 2019. 12. 09.).

<http://tgf.elte.hu/upload/cikkek/be2.pdf> (idézet Berényi Eszter Dzsentrifikáció Budapesten című tanulmányából) (látogatva: 2019. 12. 09.).